

Je nutná právní úprava využití speciálně vycvičeného služebního psa k pachovým pracím?

Doc. JUDr. Martin KLOUBEK, Ph.D., pplk. v. v., Policejní akademie ČR v Praze
Ing. Bc. Jiří RULC, Ph.D., plk. v. v., Ministerstvo vnitra ČR

Využívání speciálně vycvičených služebních (policejních) psů k pachovým pracím má na našem území již více než stoletou tradici. První směrnice k možnému využití psů v policejní (a četnické) službě pocházejí sice z poloviny 19. století, ale počátky vlastního konstituování služební kynologie v oboru pachových prací lze položit až na počátek 20. století. Po roce 1911 byla rakouským ministerstvem zeměbrany vydána směrnice pod názvem „Výcvik a použití služebních psů“¹⁾, a téhož roku pak byla vydána odborná publikace pod názvem „Anleitung zur Dreßur von Polizeihunden“.²⁾ Následoval výnos ministerstva spravedlnosti ze dne 31. října 1913, kterým byla pravidla pro práci s policejními psy reglementována.³⁾ A konečně v roce 1915 byl na našem území v jihočeském Písku zřízen první státní psinec, který organizoval výcvik psovodů s jejich služebními psy. Tuto dobu lze z hlediska historie považovat za období, kdy byly položeny základy dalšího vývoje v oboru výchovy, výcviku a využívání policejních psů k pachovým pracím.

S vývojem pokroku ve vědecké kriminalistice byl postupně konstituován obor kriminalistické odorologie, jež se podílí na plnění jednoho z hlavních úkolů kriminalis-

tiky, kterým je vyhledávat, zajišťovat, zkoumat a využívat kriminalistické stopy a další kriminalisticky významné informace jako soudní důkazy.

A právě otázka plnění tohoto cíle nás přiměla ke zveřejnění tohoto článku, jako vstupu do odborné diskuse.

Využívání psů pracovních plemen Policie ČR vycvičených k pachovým pracím lze od počátku z hlediska kriminalistiky považovat za součást oboru kriminalistické taktiky. Speciálně vycvičený policejní pes je prostředkem vyhledávání kriminalistických stop.⁴⁾

V tomto ohledu jsou psi pracovních plemen Policie České republiky vycvičení ke speciálním pachovým pracím (dále jen policejní psi) prostředkem vyhledávání kriminalistických stop. Jedná se o následující pachové práce:

- *vyhledávání omamných a psychotropních látek (včetně jejich prekurzorů),*
- *vyhledávání výbušnin (zejména nástražných výbušných systémů),*

¹⁾ Ministerium für Landes-Vertheidigung, Direktive No. 382, sektion XX., 27. 6. 1911.

²⁾ ROTTER, Theodor: *Anleitung zur Dreßur von Polizeihunden*. Kremsier, H. Gusch, 1911, 107 s.

³⁾ Viz DVOŘÁČEK, František, *Policejní pes*. 3. přepracované vydání, Praha: A. Reinart, 1923, 78 s.

⁴⁾ Nenáleží sem kriminalistická olfaktorika, metoda individuální pachové identifikace osob prostřednictvím speciálně vycvičeného služebního psa, která je řazena do oboru kriminalistické techniky, a vychází proto z § 89 odst. 2 trestního řádu.

- vyhledávání (ukrytých) palných zbraní, jejich komponentů a střeliva,
- vyhledávání živých osob (ukrytých nebo v rámci záchranných prací),
- vyhledávání ukrytých lidských ostatků nebo jejich částí (kadáverů), případně míst jejich původního nebo přechodného uložení,
- vyhledávání chemických látek vyvolávajících hoření (iniciantů) nebo podporujících hoření (akceleračních).
- použití psa k nalezení ukrytých zbraní a střeliva,
- použití psa k nalezení výbušnin, zejména pak těch, které jsou součástí nástražných výbušných systémů,
- použití psa k nalezení cigaret a tabákových produktů,
- použití psa k nalezení vybraných exemplářů CITES⁵⁾ a živočišných produktů.

Základním a historicky nejstarším způsobem je použití pátracího psa k uvedení na pachovou stopu, a to s cílem vypátrat a zadržet podezřelou osobu, případně nalézat dolíčné předměty na trase úniku této osoby z místa spáchání trestného činu (pátrání po „horké stopě“).

Považujeme za účelné se na tomto místě rovněž zmínit o existenci Výcvikového zařízení služební kynologie Celní správy České republiky v Heřmanicích (Frýdlant), neboť to s důvodem zveřejnění tohoto diskusního článku souvisí.

Celní správa České republiky vzhledem ke své pravomoci a kompetenci provádí výcvik psů pracovních plemen k následujícím pachovým pracím:

- použití psa k nalezení ukrytých omamných a psychotropních látek,

Otázka právního ukotvení faktu využívání policejních psů ke speciálním pachovým pracím nebyla dosud po roce 1990 českým právem řešena. Proč se tak nestalo již před rokem 1990, je zřejmé. V tomto období kompetentní orgány nahlížely na zveřejňování know how většiny oborů policejné kriminalistické praxe z pozice nutnosti co nejméně informovat veřejnost, respektive případné pachatele trestné činnosti. To se plně týkalo i využívání policejních psů k pachovým pracím. Zmíněná problematika byla právně upravena v terciální sféře interními akty řízení, které byly mnohdy vydány v některém stupni utajení. Zákony o Policii ČR přijaté po roce 1990 upravily možnost použití policejního psa pouze jako „donucovacího prostředku“.⁶⁾ Aktuální situace je v tomto ohledu prakticky shodná s právní úpravou podle poslední platné právní úpravy zakotvené v zákonu o Sboru národní bezpečnosti.⁷⁾

⁵⁾ CITES – oficiálně používaná zkratka pro Úmluvu o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora).

⁶⁾ Viz § 38, Donucovací prostředky, odst. 1) Donucovacími prostředky jsou, písm. e) služební pes, zákon č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, rovněž viz § 52, Donucovací prostředky, písm. j) služební pes, zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR.

⁷⁾ Zákon č. 286/1948 Sb., o Sboru národní bezpečnosti, se o použití služebního psa nezmiňuje. Zákon č. 70/1965 Sb., o Sboru národní bezpečnosti, v § 22 uvádí pouze... popřípadě použít jiné prostředky podle příslušného předpisu. Až zákon č. 40/1974 Sb., o Sboru národní bezpečnosti, v § 32 odst. 1 zmiňuje služebního psa jako mírnější prostředek při služebních zákrocích...

Podle našeho právního názoru však již není současná právní úprava v tomto ohledu dostatečná.

Po roce 1991 zákonodárce v oboru trestního práva postupně kodifikoval operativně pátrací prostředky⁸⁾ a postup před zahájením trestního stíhání⁹⁾, stejně tak jako v oboru policejního práva (zde operativně pátrací činnosti) kodifikoval podpůrné operativně pátrací prostředky.¹⁰⁾ Aktuální situace je však taková, že právní úprava využití policejních psů v oboru pachových prací zůstala de jure na úrovni zákona o Sboru národní bezpečnosti z roku 1948, který se o použití služebního psa k pachovým pracím rovněž nezmiňuje. To je však v rozporu s tím, že jsou policejní psi v policejně kriminalistické praxi běžně využíváni jako prostředek pátrání a pronásledování osob po pachové stopě a dále jako prostředek k nalezení kriminalistické stopy jako pramene důkazu v oboru kriminalistické odorologie.

Než přistoupíme k návrhu de lege ferenda, jak řešit uvedený problém, několik vět na vysvětlenou. Aktuální stav kriminalistické odorologie historicky vychází z policejní (a četnické) kynologie, která byla až do počátku tohoto století založena téměř výhradně na empirických poznatcích policejních a četnických psovodů.

Původní myšlenka pachové identifikace osob a věcí, založená na pachové komparaci, vznikla v bezpečnostní praxi tak, že pso-

vodi četnictva nebo policie pronásledující pachatele trestného činu po pachové stopě, kterou zanechal na trase svého útěku, vyzorovali zajímavý úkaz. Pokud pachatel ztratil, odhodil, nebo uschoval doličný předmět, který byl použit nebo získán při trestném činu, mohla být následně provedena pachová komparace in natura od doličné věci k podezřelé osobě. Metoda založená na komparaci pachových vzorků byla později zdokonalena zavedením metody pachových konzerv. Není bez zajímavosti, že prvním propagátorem metody „pachových konzerv“ byl nestor vědecké kriminalistiky prof. dr. Hans Gross, který jako první ve své příručce *Handbuch für Untersuchungsrichter als System der Kriminalistik (1893)* doporučil ukládat drobnější doličné předměty nesoucí pachovou stopu do hermeticky uzavřených sklenic, aby bylo možno v případě potřeby provádět pachovou komparaci s pachovým vzorkem podezřelé osoby (identifikace dovršená).

Současně s vývojem zmíněné metody individuální pachové identifikace osob s použitím speciálně vycvičeného psa Policie ČR došlo k zásadnímu rozvoji dříve uvedených způsobů vyhledávání kriminalistických stop podle obecného (skupinového) charakteru jejich pachu (identifikace nedovršená).¹¹⁾

Vzhledem k tomu, že dosavadní výsledky vědeckých výzkumů směřují k plné emancipaci kriminalistické odorologie jako důkazního prostředku,¹²⁾ považujeme za nutné,

⁸⁾ Viz § 158b a následující zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v platné právní úpravě.

⁹⁾ Viz § 158 a následující zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v platné právní úpravě.

¹⁰⁾ Viz § 72 a následující zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, v platné právní úpravě.

¹¹⁾ V tomto deceniu byly Ústavem analytické chemie Vysoké školy chemicko-technologické v Praze a Centrem pro výzkum chování psů České zemědělské univerzity v Praze zahájeny vědecké pokusy v oboru kriminalistické odorologie. V případě Ústavu analytické chemie se jedná o základiní výzkum, v případě Centra pro výzkum chování psů se jedná o výzkum aplikovaný.

¹²⁾ K tomu viz nález Ústavního soudu ČR č. IV. ÚS 1098/15 ve věci rozsudků Krajského soudu v Brně, pobočka ve Zlíně ze dne 10. 4. 2014, č. j. 61 T 15/2013-3252, a rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 3. 6. 2014, č. j. 3 To 50/2014-3367.

aby této situaci odpovídala rovněž právní úprava.

V tomto ohledu považujeme za inspirující skutečnost, že se slovenská legislativa s tímto problémem vyrovnala již více než před deseti lety, kdy byl přijat zákon č. 69/2005 Z. z., o Policajnom zbore.¹³⁾ Zákonodárce zahrnul využívání služebních psů policie do části oprávnění policisty. Dále citujeme:

§ 20

Oprávnenie použiť služobného psa na pachové práce

- (1) *Policajt je pri plnení úloh vyplývajúcich z tohto zákona oprávnený použiť služobného psa na pachové práce najmä pri sledovaní stopy osoby, vyhľadávaní osôb a vecí a identifikácii osôb a vecí.*

Z hlediska systematiky českého práva navrhuje následující právní úpravy novelizací zákona o Policii ČR:

Hlava šestá

Postup ve vztahu k věcem

§ 43a

Policista je oprávněn při pátrání po osobě prostřednictvím sledování její pachové stopy použít speciálně vycvičeného služebního psa.

Odůvodnění:

Uvedení pátracího psa na pachovou stopu s cílem vypátrat a zadržet podezřelou osobu, případně nalézat doličné předměty, které tato osoba při úniku z místa spáchání trestného činu z místa trestného činu odhodila, uschovala nebo ztratila, náleží k důleži-

tým policejním činnostem. Zadržení podezřelé osoby nebo nalezení doličných předmětů lze zahrnout mezi důležité policejní úkony, jejichž provedení a dokumentace může mít význam v pozdějším procesu dokazování.

Uvedení pátracího psa na pachovou stopu s cílem nalezení pohřešované osoby lze rovněž zahrnout mezi důležité policejní úkony.

§ 76

Zabezpečovací technika

Zabezpečovací technikou se rozumí technické prostředky, zařízení a jejich soubory používané za účelem předcházení ohrožení veřejného pořádku a bezpečnosti nebo jeho odstranění. **Při použití zabezpečovacích prostředků lze využívat služebních psů policie vycvičených k pachové identifikaci.**

Odůvodnění:

Již existující ustanovení § 76 Zabezpečovací technika navrhuje doplnit o větu: „Při použití zabezpečovacích prostředků lze využívat služebních psů policie vycvičených k pachové identifikaci.“

Důvodem je možnost využití nástrahových prostředků na principu pachové signatury. Blíže podrobnosti k použití zabezpečovací techniky, včetně nástrahových prostředků, nejsou v příslušném ustanovení explicitně uvedeny, neboť by to bylo v rozporu s § 115 zákona o Policii ČR. Je zde otázka, zda lze speciálně vycvičeného služebního psa považovat za „technický prostředek“. Pokud ano, pak by bylo možno uvedený návrh považovat za nadbytečný.

Analogickou úpravu navrhuje i pro celní správu ve smyslu příslušného zákona.¹⁴⁾

¹³⁾ Zákon č. 69/2005 Z. z. zo 4 februára 2005, ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 171/1993 Z. z., o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

¹⁴⁾ Zákon 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky.

Z hlediska systematiky českého práva navrhujeme následující právní úpravu novelizací trestního řádu, a to v části ustanovení o postupu před zahájením trestního stíhání doplněním pod písmenem j).

§ 158

Postup před zahájením trestního stíhání

(3) O zahájení úkonů trestního řízení k objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, sepíše policejní orgán neprodleně záznam, ve kterém uvede skutkové okolnosti, pro které řízení zahajuje, a způsob, jakým se o nich dověděl. Opis záznamu zašle do 48 hodin od zahájení trestního řízení státnímu zástupci. Hrozí-li nebezpečí z prodlení, policejní orgán záznam sepíše po provedení potřebných neodkladných a neopakovatelných úkonů. K objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, opatřuje policejní orgán potřebné podklady a nezbytná vysvětlení a zajišťuje stopy trestného činu. V rámci toho je oprávněn, kromě úkonů uvedených v této hlavě, zejména...

j) používat speciálně vycvičeného psa k vyhledávání kriminalistické stopy podle její pachové charakteristiky.

Odůvodnění:

Aktuálně jsou služební psi Policie ČR speciálně vycvičení k pachovým pracím využívání k vyhledávání kriminalistických stop, jakými jsou například omamné a psychotropní látky, zbraně a střelivo, mrtvoly. Na takový nález kriminalistické stopy navazuje expertní nebo znalecké zkoumání.

Do současné doby policejně-kriminalistická i justiční praxe, vzhledem k existenci ustanovení § 89/2 trestního řádu, nepočítávaly absenci speciálního ustanovení jako naléhavě potřebnou. Se stále se zvyšující frekvencí využívání kriminalistické odorologie v procesu dokazování se – podle našeho názoru – situace mění. Přistoupili jsme proto k posouzení platné právní úpravy z pozic „de lege ferenda“ a očekáváme odbornou diskusi.

Anotace

Autoři článku provádí z pozic „de lege ferenda“ právní rozbor a současně zahajují odbornou diskusi o tom, zda je vzhledem k stále vyšší četnosti využívání kriminalistické odorologie v procesu dokazování v trestním řízení nutno novelizovat zákon o Policii ČR, trestní řád a zákon o Celní správě ČR. V tomto ohledu navrhuji konkrétní úpravu příslušných ustanovení uvedených právních předpisů.

KLOUBEK, M.; RULC, J.

Je nutná právní úprava využití speciálně vycvičeného služebního psa k pachovým pracím?

Souhrn

Článek analyzuje skutečnost, že dosud nebylo zákonem upraveno využívání služebních psů Policie ČR se speciálním výcvikem k pachovým pracím. Používání služebních psů policie upravuje pouze zákon o Policii ČR jako donucovacího prostředku. Policie ČR však využívá služební psy rovněž jako prostředek pátrání po pachové stopě osoby na útěku z místa, kde došlo k trestnému činu, k vyhledávání kriminalistických stop a při individuální pachové identifikaci osob. Protože tyto policejní činnosti dosud nejsou právně upraveny, výklad obsahuje konkrétní návrh možné právní úpravy.

KLOUBEK, M.; RULC, J.

Is new legislation on the use of specifically trained service dogs for scent detection a necessity?

Summary

The article analyses the fact that the use of the Czech Republic Police dogs trained in a specific way for olfactory purposes has not been legislated yet. The use of the Czech Republic Police dogs as coercive means is regulated by the Police Act. But the Czech Republic Police also use their canines as a mean in searching for a scent trace of a person on the run from the crime scene, for the purposes of detecting criminalistics traces and individual scent identification of persons. Whereas these police duties have not been regulated so far, the explication introduces some particular draft legislation.

KLOUBEK, M.; RULC, J.

Ist die gesetzliche Regelung für die Nutzung von speziell trainierten Diensthunden bei Geruchserkennungsarbeiten notwendig?

Zusammenfassung

Der Artikel analysiert die Tatsache, dass die Nutzung von Diensthunden bei der Polizei der Tschechischen Republik mit einem speziellen Training zur Geruchserkennung nicht gesetzlich geregelt ist. Die Nutzung von Diensthunden bei der Polizei der Tschechischen Republik als Zwangsmittel ist nur durch das Gesetz über die Polizei der Tschechischen Republik geregelt. Die Polizei der Tschechischen Republik nutzt aber Diensthunde ebenfalls zur Geruchsspurensuche von flüchtigen Personen vom Straftatort, zur kriminalistischen Spurensuche und bei der Personenidentifizierung durch Geruch. Da diese polizeilichen Tätigkeiten bis jetzt gesetzlich nicht geregelt sind, beinhaltet die Darlegung einen konkreten Vorschlag für eine mögliche gesetzliche Regelung.

